

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

תוכן עניינים

- א. אין עד מפי עד כשר אלא לעדות האשה.....2
- ב. והלכתא עד מפי עד כשר לעדות בכור.....3
- ג. לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן.....3
- ד. האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.....4
- ה. מההוא גברא דאוגר ליה חמרא לחבריה וא"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא ... אזל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא ... ומיהו מיא לא הוו....5
- ו. מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן.....5
- ז. רבי צדוק הוה ליה בוכרא ... בהדי דקאכיל איבזע שיפתיה ... חילקנו בין חבר לעם הארץ ... לא.....6
- ח. נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא.....6
- ט. נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו מאי טעמא כל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי.....6
- י. האומר למי שאין נאמן על המעשר קח לי ממי שהוא נאמן או ממי שהוא מעשר אינו נאמן ... דאית ליה לאשתמוטי.....7
- יא. מאיש פלוני הרי זה נאמן התם כיון דאית ליה תובע מירתת.....8
- יב. ההוא שרוע דאתא לקמיה דרב אשי אמר למאי ניחוש ליה אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור ומומו עמו ... אין רואין בכור ישראל אלא א"כ כהן עמו ... על כבודו דחכם לא עביד איסורא עבד.....9
- יג. הכל נאמנין על מומי מעשר.....9
- יד. בכור שננסמית עינו ושנסמעה ידו ושנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת ... התרת בכור בחוצה לארץ על פי שלשה בני ... ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה.....10
- טו. ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם.....11

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

דף לו.

א. אין עד מפי עד כשר אלא לעדות האשה

כבר התבאר במסכת יבמות דף קכב. שהעד¹ שאמר שמעתי מפי אחד שאמר שמת פלוני אפילו ששמעה מאשה ששמעה מעבד, הרי זה כשר לעדות ומשיאין על פיו, ואפילו לא אמר ממני שמע אלא אמר סתם ששמע כשר, ואין חוששים שמא עד הראשון ששמע ממנו פסול היה. וי"א² ששואלים אותו ממי שמע, שמא שמע ממני שאינו ראוי להעיד.

אולם בעדות העד או האשה או העבד שאומר מת פלוני ואני ראיתי שמת, בודקין ושואלין אותו³, האיך ראית ובמה ידעת, אם העיד בדבר ברור נאמן⁴.

ואם העיד בדברים שמשמען שרובן למיתה אבל יכול להיות שעדיין לא מת, אין משיאין את אשתו, שחוששים שמא הוא סומך על הרוב שדרכן למות במצב זה שראה ואומר שמת ועדיין לא מת, לכך אמרו חז"ל שאין מקבלין עדות על האדם שמת אלא אם כן שראוהו שמת ודאי ואין בו ספק.

לפיכך יש לחוש לנו למחות בנשים שלא להספיד אדם על פי אומדנות מוכיחות שמת, ולא יספידו אותו עד שיודעות בודאי שמת כדי שלא יבאו להשיא את אשתו.

וכן אשתו אסורה להספידו או ללבוש שחורים כל זמן שאין כאן עדות שהוא כדאי להשיאה על פיו,

¹ שו"ע ונו"כ שם יז ה

² ש"ג מביאו ב"ש טז ומ"ש בהג"ה אם אמר סתם ששמע כשר היינו דא"א לברר אף על גב דלא משמע כן מלשוננו מ"מ יש להחמיר בזה וכ"כ בט"ז ועיין בק"ע סימן קל"ט קמ"ח רל"ג ב"ש שם יז

³ בב"ח כתב שתים או שלושה פעמים אך במה"צ סק"פ השיג עליו דאדרבא בנמ' מוכח שאין צריך. פ"ת שם פט

⁴ אף על גב אם אמר דשמע מאחר אין אנו יודעים ממי ששמע הראשון אין דנין אפשר משאי אפשר דהיכא דאפשר לשאול אותו ושואלין אותו אף על גב דא"צ דרישה וחקירה בעדות אשה מ"מ צריכה לשאול איך ידע כ"כ המגיד פ"ג. ב"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ויש למחות⁵ לבניו שלא יאמרו קדיש, אפילו אם אין שאר אבילים ולא לחתום – הריני כפת משכבו, או – הי"ד, או – ז"ל.

וכן אין לשום בית דין ליתן שטר עדות לאשה מה שהעידו העדים לפניהם, אם אין באותו עדות כדאי להתירה, שמא הואיל ונתנו לה עדות כתוב לידה תחשוב שהתירו בו ותבא לינשא, אם לא שכתבו בו בפירוש הטעם שלא התירוהו על פי עדות זו, שחוששים לקלקלה מבית דין שאינם מומחים שיבואו לטעות בו.

ב. והלכתא עד מפי עד כשר לעדות בכור

להתיר בכור משום מום שנפל בו אפילו עד⁶ אחד ואפילו עד מפי עד שהעיד שמום זה נפל שלא לדעת, נאמן. ואפילו אשה נאמנת לומר⁷ בפני נפל מום זה⁸ מאיליו וישחט עליו.

ג. לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן

לא היו⁹ מוחזקין בו שהוא בכור ואמר הכהן בכור הוא ומום זה נפל בו מעצמו הרי זה נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

⁵ באה"ט שם כא מהשבות יעקב ח"א סי' ק"ב וח"ב סי' קי"ד

⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד שיד ה

⁷ ראנ"ח בת' (ח"א סי' כ"ב) דקדק מהאריכות לשון זה מדלא נקט בקיצור אפילו אשה נאמנת אלא דבא לאורויי דאינה נאמנת אלא במעידה מפי עצמה אבל לא במעידה מפי אחר דהוי ב' לריעותא עדות אשה ועדות מפ"ע. חי' רע"א שם

⁸ תמוה לי מאי פריך, הרי י"ל זה מיירי בדבר שצריך מן התורה עדות, בזה אין עד מפי עד נאמן אלא בעדות אשה, אבל במה דאין צריך עדות רק מדרבנן כשר בכל התורה, והרי מה דהוי צריך עדות בבכור הוי רק דרבנן, דמן התורה (נאמן) אף דהוטל בכוונה, כדמוכח לעיל שם בש"ס [לד, ב] דהוי רק דרבנן גבי צורם אוזן בכור אם קנסו בנו אחריו, ועוד שם בסוגיא לעיל דזה הוי רק דרבנן, וא"כ י"ל דבזה בכל התורה נאמן. והרי כיוצא בזה משני בבא קמא דף קי"ד ע"ב גבי מסיח לפי תומו, דפריך והאמר רב אשי דאין מסיח לפי תומו נאמן אלא בעדות אשה, ומשני דשאני התם דהוי דרבנן, א"כ מוכח דמה דקאמר רב אשי אין מסיח לפי תומו נאמן אלא בעדות אשה בשל תורה מיירי, וא"כ (הכי) [הכא] נמי נימא כן דרבנן שאני, וצע"ג כעת. חכמת שלמה שם

⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד שיד ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ד. האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר

כבר התבאר במסכת כתובות דף כב. שאשה¹⁰ שאינה ידועה כאשת איש, כגון שהולכת בגילוי הראש¹¹, ואינה בחזקת אשת איש ובאה היא בעצמה לפנינו ואומרת אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, י"א שאפילו לאחר כדי דיבור¹², שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ויש אומרים דוקא שאמרה וגרושה אני בתוך כדי דיבור הראשון¹³. ואם לא אמרה כך תוך כדי דיבור אינה נאמנת אלא א"כ נתנה אמתלא לדבריה למה לא אמרה מיד.

ודוקא שאומרת אשת איש הייתי. אך אם אמרה אשת איש אני, לכ"ע אינה נאמנת אחר כדי דיבור לומר גרושה אני, שהרי מכחישה היא את דבריה. ובתוך כדי דיבור נאמנת אפילו להכחיש דבריה¹⁴.

¹⁰ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קנב ו

¹¹ אך אם הולכת בכיסוי ראש בשו"ת בית דוד סי' כ"ב מובא בפ"ת שם ו "כתב לדמות להא דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכונתו בעלה חייב עלי' משום נדה ואף אמתל' לא מהני והיינו משום שעשתה מעשה ללבוש בגדי נדותה תו לא מהני אמתלא כמ"ש הפוסקים (ביו"ד סי' קפ"ה. וע' בש"ך שם ובתשובת חתם סופר ח"ד סי' מ' ודוק) וה"נ דכוותי' כיון שהחזיקה עצמה לכסות ראשה כו' והאריך בזה והנראה מדבריו שמחליט כן לדינא דבזה"ז אין היתר. וכן הוא בס' שלמי שמחה על הרא"ש פ"ב וגם בתשו' חמדת שלמה ר"ס נ"ט פתחי תשובה על שולחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין סימן קנב סעיף ו

אכן בתשו' הות יאיר סי' קל"ח מבואר שדעתו דכיסוי הראש לא מיחשב מעשה כולי האי כמו לבישת בגדי נדות וכ' שם דדוקא לבישת בגדי נדות משום דאין אשה מנוולת עצמה בהם כי מאוסים ומגונים וטמאים הם בעיניה משא"כ לצנוף מצנפת כדרך הנשים לפעמים גם בתולות מכסין ראשן. י"ל דמהני אמתלא ע"ש. וכ"פ בתשו' זכרון יוסף סי' ח' שהביא דברי החו"י הנ"ל להלכה. וכ"כ בגילת צבי

¹² דהוי כמפרש דבריה מה שאמרה בתחלה א"א הייתי היינו כברי ועכשיו גרושה אני. ב"ש שם י

¹³ וא"ת איך תקינו רבנן מלתא דאתי לידי תקלה להאמינה במקום דליכא סהדי דידעי שהיא נשואה דילמא למחר אתו סהדי דאמרי נשואה היתה ותצא ובניה ממזרים למפרע י"ל דאדרבה משום חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליהם בתחילתה שאם אינו אמת שגירשה לא היתה אומרת גרושה אני כיון שיודעת שאם יבואו עדים שהיתה נשואה תצא והולד ממזר אלא שהיא סומכת כיון שהוא אמת שגירשה תמצא עדים שידעו שהיא גרושה אף על פי שיבואו עדים שהיתה נשואה עכ"ל. פ"ת יב

¹⁴ ב"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ויש להסתפק האם מכיון שהיא יודעת בעצמה שהאמת אתה שגררשה היא, אם היא רשאי לילך למקום רחוק ושם תאמר תוך כדי דיבור א"א הייתי וגררשה אני או גררשה אני לבד¹⁵.

ה. מההוא גברא דאוגר ליה חמרא לחבריה וא"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא ... אזל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא ... ומיהו מיא לא הוז

כבר התבאר במסכת ב"מ דף פא: שמעשה באחד¹⁶ שהשכיר חמור לחבירו ואמר לו לא תלך בו בדרך נהר פקוד שהמים מצויין שם אלא בדרך נרש שאין בה מים הלך בדרך נהר פקוד ומת החמור ולא היו שם עדים שמעידים באי זה דרך הלך אלא הוא מעצמו אמר בנהר פקוד הלכתי ולא היו שם מים ומחמת עצמו מת ואמרו חכמים הואיל ויש עדים שהמים בנהר פקוד מצויין חייב לשלם שהרי שינה על דעת הבעלים ואין אומרים מה לי לשקר במקום עדים.

ו. מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן

כבר התבאר שם ובמסכת כתובות דף כז: מיגו במקום עדים לא אמרינן¹⁷, ואפילו במקום שאינו עדים ממש רק כמו אנן סהדי. וכן שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו, אף שיש לכת אחת מיגו או שיש לבעל דין מיגו, אינו מועיל, שמיגו לא עדיף מעדים¹⁸, ואפילו אם מכחיש עדים בדבר שאין מחייבין אותו ממונ, כגון שאמר לא עברתי בצד עמוד פלוני ועדים מעידים שעבר, אינו נאמן במיגו להכחיש עדים, שאין אומרים מיגו במקום עדים.

¹⁵ דהדין דאינה נאמנת משום דשוויה חד"א ואינו מטעם נדר וקונם רק משום דאדם נאמן על עצמו יותר משני עדים כמו שהוכיח בתשו' נו"ב תניינא האה"ע ס"ס מ"ג ע"ש. ועמ"ש בפ"ת ליו"ד סי' ב' סק"ד ובס"ק ב"ז ס"ק ז' ולעיל סי' ז' ס"ק יו"ד ע"ש וצ"ע. פ"ת ח

¹⁶ רמב"ם הלכות שכירות פרק ד הלכה ג

¹⁷ נתיבות המשפט כללי מיגו (אחרי סימן פב) קיצור כללי מיגו

¹⁸ ולמי שיש לו מיגו והעדים אומרים כדבריו הוי כיש לו שתי כיתי עדים ולהשני יש לו כת אחת, ולפי שיש לו כת המכחשת העדים, כיון דתרי כמאה (מ"מ) הוי כשתי כיתי עדים המכחישות. שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ז. רבי צדוק הוזה ליה בוכרא ... בהדי דקאכיל איבזע שיפתיה ... חילקנו בין חבר לעם הארץ ... לא

הכהנים חשודים¹⁹ להטיל בו מום בבכור מפני שיש לו טורח גדול לטפל בו עד שימות או יפול בו מום²⁰, ואפילו אם הוא חכם ויושב בישיבה אם ראינוהו שעשה מעשה המרגיל להטיל בו מום ונפל בו מום ואין אנו יודעין אם נתכוון למום זה או לא נתכוון, הרי זה לא ישחוט עליו.

ביצד כגון שנתן לו שעורים במקום דחוק מסורג בקוצים וכיון שאכל נחלק שפתו או שנתנם בסל בענין שכשיבא לאוכלם נפגם שפתו או כיוצא בזה אפילו היה חבר, אין לשוחטו על אותו מום.

והוא הדין כל מום שאפשר לבא בידי אדם אין שוחטין אותו עליו עד שיעידו עליו עדים שמעצמו נפל בו דחיישינן שמא הכהנים גרמו לו.

ח. נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא

בכור שהיה²¹ ביד כהן ונפל בו מום והעיד עליו²² עד אחד שזה המום מאיליו נפל, ואין אנו יודעין אם מום זה מום קבוע הוא ששוחטין עליו את הבכור אם לא, ובא הכהן שהוא בידו ואמר הראיתי מום זה לחכם והתירו לשחיטה הרי זה נאמן, ואין חוששין שמא לא הראהו דמילתא דעביד לגלויי הוא וכיון דעביד לגלויי מי התירו לא משקר.

ט. נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו מאי טעמא כל מילתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי בה אינשי

¹⁹ רמב"ם הלכות בכורות פרק ב הלכה י, שו"ע ונו"כ יו"ד שיד א

²⁰ לבוש וט"ז וש"ך א אבל ישראל יכול ליתנו לכהן.

²¹ שו"ע ונו"כ שם ז

²² כתב הב"ח מיהו ודאי היכא דלא ידעינן דבכור זה ניתן לכהן זה בלא מום אין צריך להביא עדים שיעידו על המום דנאמן במנו דמה לו לשקר אי בעי אמר ישראל נתנו לו במומו וצל"ע בזה למאי דפסק לקמן דצריך שיאמר ישראל פלוני דוקא אם כן אין כאן מגו דמיסתפי שמא ישאלנו ויתבדה משא"כ הכא שאומר שמעצמו נפל אין כאן מי שיכחישנו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

וכן נאמן²³ הכהן לומר על בכור מום בכור זה נתנו לי ישראל במומו ולא נפל ברשותי כדי לחוש לו שמא הוא המילו, שהדבר עשוי להגלות והוא מתיירא שמא ישאלו בעליו²⁴ ויאמר תמים היה בעת שנתנוהו לו. וי"א²⁵ שצריך לומר ישראל פלוני.

י. האומר למי שאין נאמן על המעשר קח לי ממי שהוא נאמן או ממי שהוא מעשר אינו נאמן ... דאית ליה לאשתמוטי

האומר לסתם ע"ה²⁶ או למי²⁷ שאינו נאמן על המעשרות²⁸ קח לי ממי שהוא מעשר²⁹, והלך ולקח והביא לו אינו נאמן, שיכול להשתמט ולומר אצלי הוא נאמן.

ואם אמר לו קח לי מאיש פלוני³⁰ אפי' לא א"ל שאני אשלם לו אח"כ אלא נתן לע"ה מעות לשלם לו³¹, ה"ז נאמן לומר ממנו לקחתי שהרי מתיירא שמא ישאלנו, וכל דבר העתיד להתגלות מתיירא לשקר.

²³ רמב"ם שם הלכה יט, שו"ע ונו"כ שם ח

²⁴ והט"ז ד' כ' דלדעת הרמב"ם מיירי שידוע לנו מי הוא אותו ישראל שנתן הבכור לכהן אלא שהספק הוא אם נתנו לו בתמימות או במומו ובזה שפיר מירתת שמא ישאלוהו ובנה"כ כ' שאין דבריו נכונים ואדרבה דעת הרמב"ם דאצל ישראל פלוני ואפי' אין ידוע לנו מי הוא הישראל דמירתת שמא ישאלו איזה ישראל וישאלו לו וע"ש.

²⁵ דעת הרא"ש וטור ורבינו ירוחם וכתב הב"ח דמסתבר טעמיהו ונראה שכתב כן לפי מה שתירץ הב"י לדעת הרמב"ם שדבריו דחוקים מאד גם בספר מעדני מלך דף ר"ס ע"ב הקשה עליו ע"ש אבל באמת דעת הרמב"ם נראה נכונה שהרי ר' יהודה לא הזכיר בדבריו ישראל פלוני וברייטא דקתני קח לי ממנו פלוני היינו כפירש"י והרא"ש משום דאל"כ מצי משתמיט ולמימר אי לדידך לא מהימן לדידי מהימן וזה לא שייך בישראל דכשיאמר בעליו אני לא מסרתיו אלא כשהוא תם שוב אין לו התנצלות וכן נראה מבואר מדברי מעדני מלך שם שזהו דעת הרמב"ם ע"ש. ש"ך ח

²⁶ חזו"א דמאי סי' י' סק"ד ה' ו' ז':

²⁷ רמב"ם הלכות מעשר פרק יב הלכה ו

²⁸ ודעת הגר"א דכאן לא מיירי בסתם ע"ה רק בידוע שהוא חשוד ובזה אין נאמן על של אחרים ודעת הריטב"א דהחשוד לעצמו נאמן על של אחרים וכאן מיירי בחשוד למכור דגרע

²⁹ שקיבל עליו דברי חברות ואינו לוקח מע"ה אלא מוכר משדותיו שמעשרן או שלוקח מע"ה ומעשרן דמאי ואח"כ מוכרן או שלא קיבל עליו דברי חברות אבל ידוע שהוא מעשר. שנו"א

³⁰ אפי' לא אמר לו אל תקח אלא מפלוני. דר"א נב

³¹ דלא קי"ל כר' יוסי במתני' ומ"ש בבכורות ל"ו ב' כיון דאית לי' תובע אין הכונה שיתבעו מעות אלא שיכול לשאלו ואז יתבענו למה שיקרת וכ"פ רגמ"ה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

הלך ליקח לו מאותו פלוני ואמר לא מצאתיו ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן אינו נאמן. דמצי למימר אצלי הוא נאמן³².

אבל אם אמר מפלוני³³ לקחתי וידוע שהוא נאמן אף על גב שאינו זה שאמר לו ליקח ממנו כיון שהזכיר שמו נאמן שמתירא שישאלנו.

ואם א"ל סתם³⁴ קח לי ממי שהוא מעשר והוא אומר לו מאיש פלוני לקחתי אינו נאמן כיון שלא א"ל בהדיא שיקח מפלוני וי"א דגם בכה"ג נאמן.

דף לו:

יא. מאיש פלוני הרי זה נאמן התם כיון דאית ליה תובע מירתת

מה שהתבאר שהכהן שאמר הראיתי מום זה לחכם והתירו לשחיטה הרי זה נאמן, וי"א³⁵ שנאמן אף על גב שלא אמר הראיתי לפלוני חכם אלא סתם לחכם³⁶ ויוכל להשטט ולומר לחכם אחר הראיתי, מכל מקום כיון דעביר לגלויי כל דהוא, והוא דרבנן הקילו בו והאמינוהו. וי"א³⁷ שדוקא במומין שאינן מובהקין דלא חיישינן שיתיר מעצמו ויאמר החכם התיר לי דקדשים בחוץ לא אכיל ולמיסמך עילויה במומין שאינן מובהקים לא עבדי אינשי ובודאי הראהו לחכם ושרי ניהליה ולא הוה שרי ליה החכם אא"כ העידו לפניו דהאי מום נפל בו מאליו. אבל במומין מובהקין יש לחוש שמא לא הראהו לחכם דודאי קדשים בחוץ לא אכיל דהא יודע שאינו קדשים כיון

³² ואין להאמינו במינו דאי בעי אמר מיני' זבנית דאין זה מינו טוב שמתירא שישאלנו לפלוני ויכחישו ואפי' ידע המשלח שהלך ליקח מהנאמן וטרח אחריו לבקשו אפ"ה אינו נאמן שלקח מנאמן אחר. תויו"ט ותפא"י

³³ שנו"א

³⁴ בתוס' רעק"א ועי' בזה ביו"ד סי' קי"ט סי"ט

³⁵ לבוש ז

³⁶ הרמב"ם ס"ל דא"צ שיוזכר הכהן שם החכם כפשטא דלישנא ושאיני התם במעשר דאיכא איסור דאורייתא אבל בהטלת מום בבכור אפי' במוזד אינו אלא דרבנן סגי בכל דהו וקשה לפי זה מאי פריך רב שיזבא ממעשר דלמא שאני התם דאיסור דאורייתא הוא לא סמכינן להקל בשביל לא משקר, ועיין ט"ז מה שדחק בדעת הרמב"ם דמיירי שידוע לנו מי הוא אותו ישראל שנתן הבכור לכהן אלא שהספק הוא אם נתנו לו בתמימות או במומו ובזה שפיר מירתת שמא ישאלוהו ועיי' בנקה"כ שהשיג דאדרבא דעת הרמב"ם דאין צריך לומר ישראל פלוני, ואפילו אין ידוע לנו אי הוא הישראל, דמירתת שמא ישאלו לישראל ושמא ישאלו איזה ישראל. ³⁷ הרא"ש במתני' וכן בדר' יהודה לא מהני אא"כ מזכיר ג"כ שם החכם המומחה דאל"כ לא מרתת וכתב ב"י דס"ל להרא"ש אף על גב דדחי סיעתא דרב יהודה ממתני' דמעשר לא מידחיא מימריה כיון דלא מצית לאותובי מינה ומ"מ לא מהימנינן ליה אלא בנווא דמהימנינן במתני' דמעשר שצריך שיוזכר שם האיש,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

דמום מובהק הוא אבל כשמוזכיר שם החכם נאמן דלא משקר ומלתא דעבידא לגלויי הוא שהרי יכולים לשואלו.

**יב. ההוא שרוע דאתא לקמיה דרב אשי אמר למאי ניחוש ליה
אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור ומומו עמו ... אין
רואין בכור ישראל אלא א"כ כהן עמו ... על כבודו דחכם
לא עביד איסורא עבד**

בכור ודאי³⁸ שהביאו ישראל בפנינו לראות מומו אין רואין אותו לו עד שיהיה כהן עמו, דשמא יאמר לו החכם מום הוא ומותר לישחט עליו ילך וישחטנו לעצמו ולא יתננו לכהן, שאף על פי שאינו חשוד לאכול קדשים בחוץ ולא יאכלנו בלא ראיית חכם, חשוד הוא לגזל מתנות כהונה.

לפיכך אם היה חכם וידוע ומוחזק שהוא מדקדק במעשיו רואין לו בלא כהן עמו, שאין זה חשוד לגזול מתנות כהונה כיון שמדקדק במעשיו.

וכן אם היה חכם מובהק וגלוי לכל שהוא מום כגון שנקטעה ידו או רגלו רואין אותו לו גם כן לברו בלא כהן עמו, דהואיל והמום מום מובהק וגלוי הוא ומום כזה אין מביאין לחכם אלא משום כבודו של חכם, ודאי מדקדק במעשיו הוא שהרי אפילו על כבודו של חכם מדקדק ולא עבר, קל וחומר שלא יעשה איסורא רבה לגזול מתנות כהונה.

יג. הכל נאמנין על מומי מעשר

הכל נאמנים³⁹ על מומי מעשר לומר מום זה מאליו בא ולא נעשה לדעת, ואפילו אלו שאינן נאמנים על הבכור נאמנים על המעשר.

ורואה אדם מומי מעשר שלו ומתירו אם היה מומחה, שאם ירצה יטיל מום בכל עדרו ואחר כך יעשר ונמצא המעשר בעל מום מתחלתו.

³⁸ רמב"ם הלכות בכורות פרק ג הלכה ג, שו"ע ונו"כ שם יא

³⁹ רמב"ם שם פרק ו הלכה ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

**יד. בכור שננסמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו הרי זה
ישחט על פי ג' בני הכנסת ... התרת בכור בחוצה לארץ על
פי שלשה בני ... ג' מתירין את הבכור במקום שאין
מומחה**

ואפילו כשיפול⁴⁰ בו מום בגלוי וניכר לכל כגון שנקטעה ידו או רגלו וכיוצא
בו, אינו רשאי לשוחטו אלא על פי מומחה שיורה לו שהוא מום הראוי
להשחט עליו, כדי שלא יבואו להקל במומין.

ואם אין חכם מומחה כאן, נותר על פי ג' בני הכנסת דהיינו חכמים קצת
ואינם בקיאים כל כך.

וכבר התבאר במסכת סנהדרין ה. שיש לבית דין⁴¹ ולנשיא בארץ ישראל
למנות כל מי שירצו לדברים יחידים, והוא שיהיה ראוי לכל הדברים⁴².

כיצד חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה כולה, יש לבית דין לסמוך
אותו וליתן לו רשות לדון ולא להורות באיסור והיתר, או יתנו לו רשות
באיסור והיתר⁴³ ולא לדון דיני ממונות, או יתנו רשות לזה ולזה אבל לא
לדון דיני קנסות, או לדון דיני קנסות אבל לא להתיר בכורות במומין, או
יתנו לו רשות להתיר נדרים בלבד או לראות כתמים וכן כל כיוצא בהן.

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שט ב

⁴¹ רמב"ם שם הלכה ח

⁴² צריך עיון מניין לרבינו שצריך שיהיה ראוי לכל הדברים. כס"מ שם. ועיין לח"מ שהביא ירושלמי פ"ק דחגיגה
מהו למנות זקנים לדברים יחידים נשמענייה מן הדא רב מנתייה רבי להתיר נדרים ולראות כתמים וכו'. עוד
שם אף על גב דאתמר ממניין זקנים לדברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל הדברים כהדא ר' יהושע בן לוי וכו'.

כלומר שיהיה חכם ומופלא בכל התורה כלה וגם שלא יהיה סומא באחת מעיניו שאז אינו ראוי לכל הדברים
⁴³ א"ת איך כתב כאן רבינו או יתנו לו רשות להורות באיסור והיתר הא מוכח בגמ' דלהורות באיסור והיתר
לא בעינן רשות מב"ד אלא רשות מרבו וכדאקשינן התם וכי מאחר דגמיר רשותא למה ליה למשקל ותירצו
משום דמעשה שהיה וי"ל דודאי רשות בעינן להורות באיסור והיתר כדי שאם טועה ליפטר כדמוכח בפרק
אחד דיני ממונות (דף ל"ג א) וכמו שכתבו שם התוס'. לח"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

לפיכך אין שוחטין⁴⁴ את הבכור אלא על פי מומחה שנתן לו הנשיא שבארץ ישראל⁴⁵, רשות ואמר לו התר בכורות במומן, אפילו היה מום גדול וגלוי לכל לא יתירו אלא מומחה שנמל רשות.

והאידנא שאין נשיא בא"י ולכן⁴⁶ ליכא מומחין⁴⁷ אין הבכור נשחט על פי ג' בני הכנסת אלא במומין מובהקין, כגון נסמית עינו ונקטעה ידו וכיוצא בהן במומין מפורסמין, וצרימת האוזן הוא מום מובהק הני מילי היכא דמינכר שפיר ונראה לעינים שהוא יותר מחגירת הצפורן. או נקב גדול מכרשינה כמו שיבואר להלן דף לז:

ולפיכך נקב באוזן הבכור שנעשה ממספר זיהוי שמצמידים לאוזן הפרה, יש לראות האם גודלו כגודל כרשינה ואם נחסר מסחוס האוזן לראות שניכר חיסרון הסחוס לעין בלי עיון.

טו. ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם

כבר התבאר במסכת יבמות דף כה: ונדרים דף כב: שקבלו⁴⁸ חכמים ז"ל שמי שנדר ונתחרט יש לו תקנה על ידי חרטה, ומה היא תקנתו, שילך אצל יחיד מומחה והוא חכם שגמיר וסביר כלומר שיוודע בקבלה מרביתו ויודע סברות גם מעצמו⁴⁹, ויתירנו לו. ואם אין יחיד מומחה ילך אצל שלשה הדיוטות ויתירו לו, ודבר זה ילפינן מקרא דכתיב (במדבר ל פסוק ג לא יחל

⁴⁴ רמב"ם הלכות בכורות פרק ג הלכה א

⁴⁵ משמע דוקא נשיא שבארץ ישראל ולא ראש גלות שבבבל ומסוגיא דפ"ק דסנהדרין מוכח דשבת עדיף ממחוקק דהא אדרבא מהבא להתם לא מהני אלא לעיירות העומדין על הגבולין כמ"ש רבינו סוף פ"ד מהלכות סנהדרין דלעיל. וי"ל דעדיפות ראש גולה שבבבל אינו אלא לענין דיני ממונות ליפטר אם טעה שהוא ענין הפקר בית דין הפקר דאין כח ההפקר אלא לראש גולה שבבבל דאקרי שבט אבל לענין ידיעה לענין היתר בכורות דהוא דבר של חכמה עדיף מחוקק טפי משבט כמ"ש התוס' שם בד"ה דהכא שבט וכו' דבני בבל כיפי לבני ארץ ישראל במלתא דאיסור והיתר דבני ארץ ישראל חכימי טפי דאזירא דארץ ישראל מחכים וכו' יעו"ש. לחם יהודה שם

⁴⁶ עיין ביאור הגר"א השתלה במחלוקת ראשונים אי בעי רשות בזמה"ז מנשיא להתיר בכורות. דלרמב"ם בעי ולרא"ש לא בעי

⁴⁷ משום דמומחה דאמר"י לאו דידע הלכות מומין בלחוד אלא דבקי גם בראות עין לבדקם ולבקר בהם היטב עוד טעם אחר דמומחה דהיינו שנמל רשות מנשיא שבא"י להתיר בכורים והאידנא ליכא נשיא. ט"ז ב ש"ך א

⁴⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד רכח א

⁴⁹ ט"ז שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

דָּבָרוּ וְגו', אמרו רבותינו ז"ל חגיגה דף י. שמדלא כתיב לא יחלל, וכתיב יחל, הוא מלשון מחילה⁵⁰, ואמרו לא יחל דברו, הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו, כלומר מתירין לו שאומרים לו מותר לך מחול לך.

ושם בגמ' התבאר שדבר זה אינו מפורש להדיא בתורה כמבואר במשנה "היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו" דמעט רמז יש במקרא אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבע"פ, ויש שכתבו שהרמז במקרא מדכתיב (במדבר ל פסוק ג) לא יחל דָּבָרוּ ודרשינן אבל אחרים מוחלין לו. כלומר הוא אינו יכול לעשות דברו חולין, אבל אחרים יכולים⁵¹.

ויחיד מומחה ילפינן מקרא כמו שפירש רש"י בפירוש החומש, מדכתבה רחמנא ראשי המטות בפרשת נדרים⁵² אלא ללמדך שהפרת נדרים יהיו ביחיד מומחה, כלומר כמו שהיו ראשי המטות שהם הנשיאים שהיו הגדולים והמומחין בדורם כן יהיה המתיר הנדרים יחיד מומחה שבדורו, ולהלן דף עח. למדו בגמ' לומר שאם אין יחיד מומחה⁵³ יתירו ג' הדיוטות,

לפיכך מי שנדר ונתחרט ואפילו נשבע⁵⁴ באלקי ישראל ילך אצל יחיד מומחה ויתירנו לו. ובימינו בזמן הזה שאין יחיד מומחה נמצא, שיהא ראוי להתיר ביחיד, שהרי צריכים אנו סמוכים או רב מובהק ומומחה בכל התורה

⁵⁰ כ"כ הלבוש כאן

⁵¹ ערוך השולחן יורה דעה סימן רכח סעיף א

⁵² ולא באחת משאר פרשיות שבתורה, דהא כל התורה כולה כך למדוה מפי משה תחלה לנשיאים ואחר כך לכל בני ישראל, ולמה כתב כאן ראשי המטות יותר מבכל הפרשיות שבתורה.

⁵³ ועיין גליון מהרש"א שם א שדייק שאם יש חכם אין יכולים שלשה הדיוטות להתיר, ואם כן גם בזמן הזה שאין מומחה ראוי שלא יהיו שלשה מתירים עד שיצרפו חכם שיהיה אחד מהן. ועיין בפתחי תשובה שם א כתב מיהו אין זה מוכרח די"ל דלהכי כתבו הפוסקים ואם אין כו' מפני שודאי טריחא מלתא בג' טפי מבאחד לכן אמרו באם אין מומחה צריך ג' דוקא ולעולם בג' סגי אפי' במקום יחיד מומחה. אך לבסוף הסכים שצריך אחד חכם כמבואר להלן.

⁵⁴ עיין ש"ך א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

כמו שהיו הנשיאים⁵⁵, ילך אצל ג'⁵⁶, אפילו הם הדיוטות כלומר שאינם מומחים, אבל מכל מקום צריך שיהיו מבינים מה שלומדים עמהם⁵⁷, כדי שידעו מה יתירו, וגם שידעו לפתוח לו פתח⁵⁸.

אולם גם בזמן הזה ראוי לחוש לחומרא במקום שיש חכם או אב"ד שלא להתיר בג' הדיוטות, רק לצרף ב' עם הרב ולהתיר כך⁵⁹, אולם בדיעבד אם התירו רק ג' הדיוטות התרתם התרה⁶⁰.

⁵⁵ אבל הרמב"ם כתב בפ"ו משבועות דכל שהוא רב מובהק מתיר ביחידי וכ"כ הרא"ש והטור דיחיד מומחה הוא דגמיר וסביר וכ"כ הרשב"ם [ב"ב קך ע"ב] ולפ"ז בכל דור ודור כל שהוא רב מובהק בדורו יכול להתיר נדרים ביחידות כיון שהוא גמיר וסביר והוא מראשי המטות לפום דריה סגי [ר"ן ספ"י ורישב"א פ"ג] וכתבו מפרשי הש"ע דאפילו בדיעבד אינו מועיל [ש"ך סק"ד ומ"ז סק"ג] ולא אבין דלמה לא נסמוך בדיעבד על דעת הרמב"ם והר"ן והרישב"א ואף דעת הרשב"ם כן הוא כמ"ש ונ"ל דגם רבותינו שפסקו כן הוא מצד חומרא בעלמא וכן משמע מלשון התוס' בבכורות [לו ע"ב] ולמה לא יועיל בדיעבד וצ"ע. ערוך השולחן שם סעיף ג' משמע שאפילו בדיעבד לא הוה היתר ולמעוטי שנים דלא כמו שמצינו בדין אליבא דשמואל דשנים שדנו דיניהם דין הכא אינו כן דאפילו דיעבד לא מתכשר אפילו בשנים דלא עדיפי ממומחה בזמן הזה. מ"ז שם ב ואפילו הם שניהם חכמים גדולים אין התרתם התרה ואפילו דיעבד וצריך לחזור ולהתיר בג'. ש"ך שם ד ⁵⁷ מ"ז שם א, ומשמע אפילו לית בהו חד דגמיר מעצמו אלא כל דגמירי להו אחרים וסברי מתירין, ול"ד למ"ש בח"מ סי' ג' דבדיינים אי לית בהו חד דגמיר ויודע סברות בדיינים פסולים לדון בהתרת נדרים לאו דין הוא כמו שיתבאר וזה הוא דלא כהדרישה בסימן זה והעט"ז כ' והוא דגמירי להו וסברי קצת כדי שידעו מה שיתירו כו' משמע שא"צ שיהיו סברי היטב אלא כל שסברי קצת כדי שידעו מה יתירו סגי וכן נוהגים. ש"ך שם ב ⁵⁸ אף על גב דלא בעינן פתח לכל הדברים מ"מ אינם ראויים להתיר אפי' ע"י חרטה אם לא שיכולין להתיר ג"כ ע"י פתח דשמא יבא לפנייהם נדר שצריך פתח ולא ידעו להבדיל בין נדר לנדר. ש"ך שם ג' ⁵⁹ עיין פ"ת שם שהביא ראיה מש"ס בכורות דף ל"ו ע"ב לענין היתר בכורות מפורש דאין ג' בני הכנסת יכולים להתיר במקום שיש מומחה ועיין בפירוש הרע"ב במשנה שם שכ' בהדיא דגם גבי נדרים אין שלשה מועילים ביש יחיד מומחה. ולפ"ז נראה דאף שכתבו הפוסקים דאין מומחה האידנא מ"מ ראוי לחוש לחומרא במקום שיש חכם או אב"ד שלא להתיר בג' הדיוטות רק לצרף ב' עם הרב ובפרט דיש לחוש לדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות דין ה' דכל חכם מובהק בדורו הוא יחיד מומחה לנדרים ומצאתי (בתשובת חות יאיר סי' קכ"ט) שהאריך בזה להוכיח דגם במקום שיש מומחה יכולים ג' הדיוטות להתיר ובסוף הביא דברי הר"ן בנדרים דף כ"ג שכתב בהדיא דלכתחלה אין יכולין משום כבודו של חכם אבל בדיעבד אישתרי ליה נדרא ע"ש. ⁶⁰ ועיין ערוך השולחן סעיף ה' שהכריע ש אם אין הרב מקפיד על זה מותר אף לכתחלה וכתב וכמדומני שאצלינו לא נהגו להקפיד בזה וכן המנהג בכל מדינתנו ובירושלמי ספ"י יש פלוגתא אם ג' מתירין במקום שיש חכם ע"ש

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ונזקקין לאלקי ישראל כלומר אפילו נשבע באלקי ישראל או שנדר בהזכרת השם, מ"מ נזקקין להתיר לו הנדר או השבועה⁶¹, ולא אמרינן כיון דחציף להזכיר שמו יתברך לא נתיר לו, ואפילו נשבע בנקיטת חפץ⁶²

מכל מקום⁶³ לא ישאל אדם על נדרו אלא מדוחק, או לצורך מצוה⁶⁴, דהרבה צריכין לדקדק בו. וכל שכן בנדר שיש בו נדנוד עבירה שאין להתירו.

וראוי שלא יהיו שלשה מתירים עד שיצרפו חכם שיהיה אחד מהן⁶⁵. ואם אינם יודעים⁶⁶, אפילו יש בהן אחד חכם גדול לא כלום הוא, וכן כל שאינם ג' אפילו הם שניהם חכמים גדולים אין התרתם התרה, ואפילו דיעבד וצריך לחזור ולהתיר בג'.

⁶¹ ובטור רל הביא שכתב רב אלפס אנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר (כ"א ע"ב) אין חכם מתיר אלא ד' נדרים שדומין לנדר טעות מעיקרא וכתב עוד דלא מזדקקי רבנן להתיר שבועות אלא כדמתרמי מילתא דאית ביה תקנתא או מצוה כגון לעשות שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דציבורא ודכניסתא וכדומין להם מזדקקנא במילי דמוכחין וברורין קרוב לדרב אסי אבל בחרטה ופתוח בעלמא לא עבדינן וכתב א"א הרא"ש ז"ל והומרא בעלמא כתב משום דביומיה קיל נדרא אבל וודאי הלכה שמתירין בין נדרים בין שבועות בפתח וחרטה עכ"ל וכ"כ כל הראשונים וכן המנהג וכתבו הקדמונים שלא נתפשטה חומרא זו ברוב ישראל.

⁶² ומשמיה דגאון נמצא דמי שנשבע בס"ת או בעשרת הדברות אין לו הפרה עולמית ולא קי"ל כן [שם] ומ"מ יראה לי דמתמרין עליה שלא לפתוח בחרטה אלא בפתח נזוה שאמר ר"ג הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין וכו' שני דברים הם ע"ש. ערוך השולחן סעיף ז ועיין ערוך השולחן שם רל ג - ה

⁶³ שו"ע ונו"כ שם רל

⁶⁴ ש"ך שם ב

⁶⁵ גליון מהרש"א שם ועיין פ"ת שם א

⁶⁶ ש"ך שם ד מהב"ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

